

**КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ»**

24 ЛИСТОПАДА 2021 РІК

Кременець – 2021

УДК 378:0056
ББК 74.58 + 88

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції : **«Сучасний стан та перспективи розвитку освіти: теорія, практика, інновації»** [текст] за заг. редакцією Т. В. Новак. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2021. 147 с.

Опубліковано тези доповідей вчених, науково-педагогічних працівників, аспірантів, магістрантів, здобувачів вищої освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, Рівненського інституту Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».

Відповідальність за зміст, добір та викладення фактів у статтях несуть автори. Матеріали публікуються в авторській редакції.

© ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка
©Автори статей

ЗМІСТ

Трач Ірина, ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ЕЙДЕТИКИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....110

Хомина Анастасія, ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....114

Шевчук Дарья, ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ МАРІЇ МОНТЕССОРІ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....117

Шеліга Ірина, ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....122

Щипанська Людмила, СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ В КОНТЕКСТІ ХРИСТІЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ.....125

2.Творчість як основа розвитку людини

Охнівська Юлія, ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОГО ВІКУ.....129

3. Інклюзивна освіта рівні умови для всіх

Васянович Григорій, ЕТЮДИ ІНКЛЮЗІЇ: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНО-ПЕРСОНАЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД.....137

3. Інклюзивна освіта рівні умови для всіх

УДК 37.091

Васянович Григорій,

доктор педагогічних наук, професор,
почесний академік Національної академії педагогічних наук України,
професор кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ЕТЮДИ ІНКЛЮЗІЇ: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНО- ПЕРСОНАЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Анотація. У статті на основі феноменологічно-персоналістичного підходу описується смисло-творча життєдіяльність особистості з особливими потребами в екстремальних для неї ситуаціях. Саме такий підхід окреслює просторово-часову епохальність видатних історичних особистостей, які силою свого духа, творчістю стверджували себе відповідно до тієї епохи в яку вони жили і працювали. Незаперечно, що у своїй духовно-душевній глибині кожна людина усвідомлює, що вона народжена бути щасливою. Людина як втілений дух ніколи не може стати до кінця завершеною, реалізованою, вона безупинно знаходиться перед обрієм найрізноманітніших можливостей. Натомість людині, що має особливі потреби через різного роду хвороби, набагато важче реалізувати свій потенціал. Їй треба докласти значно більше зусиль, ніж звичайній, здоровій людині, щоби бути вільною, отже, щасливою. Свобода як вічна духовна цінність спрямовується людиною не лише на себе (це був би егоїзм), а й на інших, що засвідчує рівень її духовного багатства, культури. Постійне зростання душі і духа допомагає людині народитися вдруге, набути нового життя – життя справді людського, гідного, ноологічно-культурного.

Ключові слова. Інклюзія, освітня інклюзія, соціальна інклюзія, інклюзивне середовище, феноменологія, персонологія.

Творчо-вольова і смисло-творча діяльність особистості, яка має особливі потреби становить нині велику проблему і для неї особисто, і для її батьків, психологів, педагогів, всього соціуму. Вона потребує не лише детального наукового аналізу, а й вироблення практичних кроків щодо її розв'язання. Адже тут існує значна кількість перешкод, суперечностей, які неможливо не помічати, робити вигляд, ніби їх не існує [5]. Такий підхід лише поглиблював би окреслену проблему. Натомість зауважимо, що в Україні до неї по-справжньому почали ставитися зовсім недавно. У фокусі «Загальної декларації прав людини», «Декларації прав дитини», «Загальної декларації прав людини», «Конвенції про права дитини з інвалідністю» (2006), був прийнятий Закон України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми

потребами до освітніх послуг (2017 р.). Дещо раніше був виданий Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» (2010 р.) та ін. І тим не менше, у цій царині існує значна кількість таких питань, які вирішити одними лише нормативно-правовими актами, різними постановами та концепціями неможливо. Тут на перше місце мають поставати духовно-душевні, моральні чинники, справжнє покликання тих учителів, соціальних педагогів, соціальних працівників, які присвятили своє життя роботі із суб'єктами, що мають особливі потреби в навчанні, самореалізації та життєдіяльності взагалі.

Ми обрали для свого дослідження феноменологічно-персоналістичний підхід, який базується на художньо-літературному осмисленні ролі і місця духовно-душевного, психологічного і фізичного потенціалу людини, яка за тих чи інших обставин опинилася в екстремальній ситуації, але не втратила віри в свої сили, і максимально реалізувала себе.

Метою статті є пізнання сутності і змісту духовного, психічного, фізичного потенціалу людини з особливими потребами, яка не втратила сили духа, волі до життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом помітно збільшилася кількість наукових праць, в яких розглядаються різні аспекти цієї проблеми. Серед них, на нашу думку, є такі: а) сутнісні характеристики соціальних, освітніх змін та їх вплив на ставлення соціуму до дітей з особливими потребами (С. Альохіна, В. Андрущенко, І. Бех, Г. Білавич, В. Бондар, К. Волкова, І. Садова та ін.); б) обґрунтування методик ранньої діагностики психічного й інтелектуального розвитку дітей з особливими потребами (О. Киричук, Б. Корсунська, С. Максименко, О. Чебикін, М. Ярмаченко та ін.); в) пошук методологічних засад філософії освіти та спрямування їх на виховання і розвиток дітей з особливими потребами (Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, М. Пантюк та ін.); г) організація та вплив культурно-освітнього середовища на якісне навчання та виховання дітей з особливими потребами (О. Гордійчук, А. Колупаєва, О. Невмержицька, Л. Стахів, М. Швед та ін.); д) підготовка вчителя до ефективної професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти та ін. (В. Бойко, О. Глоба, І. Кузава, О. Мартинчук, В. Синьов).

Виклад основного матеріалу. Проблему інклюзії можна досліджувати на різних методологічних засадах. Свій підхід ми визначили як феноменологічно-персоналістичний. Це пояснюється тим, що особистість з особливими потребами є феноменом, який вимагає дотримання у процесі аналізу певного категоріального апарату, притаманного психолого-педагогічній феноменології.

Феноменологічне вчення значною мірою базується на основі філософії І. Канта і Г. Гегеля, втім воно прямо не входить у жодну їхню систему. Не задовольняючись класичним розумінням, основоположник феноменології

німецький вчений і філософ Е. Гуссерль (1859-1938) обрав новий підхід щодо розуміння істини [4]. Послідовність усвідомлення первісного значення феномена була охарактеризована філософом поняттям «феноменологічний метод», стрижнем якого стала операція «редукції» повного визволення від вторинних значень, суб'єктивних установок у свідомості дослідника. Ця процедура усувала, на думку вченого, протилежність між реальним буттям феномена і його ідеальним віддзеркаленням в уявленнях суб'єкта, що займається дослідженням. Близької думки дотримувався у своїх наукових працях німецький учений Г. Гадамер [3].

Варто зазначити, що філософсько-педагогічна феноменологія відіграє значну методологічну роль у формуванні майбутнього соціального працівника з огляду таких позицій:

а) вона обґрунтовує можливості пізнання феномена особистості з особливими потребами на різних етапах її розвитку (отже, це стосується конкретного пацієнта, з яким працівнику соціальної сфери доведеться активно взаємодіяти у процесі реальної діяльності);

б) допомагає з'ясувати смислові структури свідомості і смисли предметності цього суб'єкта;

в) розкриває інтенціональну природу свідомості і можливості її спрямованості на конкретну особистість;

г) доводить необхідність вивчення мети феноменологічної установки у системі "Я" та «Інший» тощо.

Крім того, окреслена методологія дозволяє соціальному працівнику досягати звільнення його свідомості від суто емпіричних речей і зосереджувати головну увагу на самому акті самосвідомої й активної діяльності, оскільки у процесі діяльності найбільш продуктивно формуються гуманістичні якості соціального працівника, які безпосередньо впливають на поведінку особистості з особливими потребами. У цьому процесі особлива увага має приділятися самовладанню, самостримуванню, витримці, терпінню (Е. Гуссерль визначав цю ситуацію терміном «епохе»). Врешті методологія філософсько-педагогічної феноменології не дозволяє майбутньому соціальному працівнику заперечувати наявне буття свого клієнта і вимагає сприймати його таким, яким він є в оточенні цього буття, отже, забезпечувати таку ситуацію за якої пацієнт має повне право на власні потреби, погляди, переконання, оскільки це є феноменом його життєдіяльності. Саме цей аспект знаходить свій вияв в акті персоналізації [1].

Принцип персоналізації, який ґрунтується на засадах філософсько-педагогічної методології ми покладаємо в основу не лише цієї публікації, а й у значно ширшому форматі, отже, у навчальному посібнику «Інклюзія персоналістична». У цій же статті ми звернемося до декількох відомих осіб з особливими потребами, які мали великі проблеми із здоров'ям, натомість

виявили неймовірну силу волі, Духа і максимально зреалізували свій духовно-душевний, психологічний і фізичний потенціал. Отже, звернемося до опису таких персоналій, якими були: Маркіян Шашкевич, Іван Франко, Леся Українка, Андрей Шептицький, Василь Сухомлинський.

Маркіян Шашкевич (1811-1843) названий українським народом – Будителем, і це абсолютно відповідає дійсності, життєдіяльності священика, поета, педагога. Просвітитель за покликанням, він був першим в нових часах речником відродження галицьких земель, хоча прожив лише 32 роки у страшних недугах туберкульозу і матеріальних злиднях. Письменник став очільником «Руської трійці», до якої входили Яків Головацький та Іван Вагилевич. Навколо спілки патріот згуртував національно свідому молодь, яка боролася за національно-культурне відродження на західноукраїнських землях: готувала рукописи, збірки, авторські поезії для слухачів духовної семінарії. На особливу увагу заслуговує альманах «Русалка Дністровая», виданий у Будапешті (1837 р.). Йому передувала брошура М. Шашкевича «Азбука і Абецадло»* (1836 р.), спрямована проти спроб заведення в українській мові латинської абетки.

*Сутність слова «абецадло» полягає ось в чому. У середині 30-х років ХІХ століття в Галичині розгорілася так звана «азбучна війна». Приводом для неї послужила стаття «реформатора» Й. Лозинського «Про впровадження абецадла польського до руського письменства». Й. Лозинський та його прихильники намагалися перевести українське письмо на польський алфавіт, так звану «латинку». Така невинна на перший погляд, реформа, приховувала в собі серйозну небезпеку. «Прийми галичане в 1830-х роках польське абецадло, – писав Я. Головацький, – пропала б українська індивідуальність». М. Шашкевич у полемічній брошурі «Азбука і абецадло» дав рішучу відповідь так званим «реформаторам», які дбали не про рідне, а інородне, а ще про те, щоб вислужитися перед польськими можновладцями й отримати більш високі посади. М. Шашкевич написав і перший буквар для навчання рідною мовою, який був виданий після його смерті і застосовувався у процесі навчання до приходу радянських військ на західноукраїнські землі (1939 р.).

У своїй саморефлексії великий син українського народу писав: «... Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш, а не візьмеш милості і віри не візьмеш, а не видреш любові і віри не видреш, бо руське ми серце та й віра руська!»

На пошану мислителю, патріоту-громадянину, присвячую цей вірш:

Таку, як в Тебе душу – не позичиш!

Її у Бога заслужити треба.

Молитвою Всевишнього звеличиш,

Твоїй душі зрадіє навіть Геба!

Це ж Ти постав, щоб боронити мову,
І виніс гнівно вирок «абцадлу»,
Його відкинув, як пусту полову,
Плекав свою, як парость винограду!

Не всі Тебе тоді ще розуміли,
І наливали бруду аж по вінця,
Якби ж усі те розуміти вміли,
Що розуміла спільна Твоя «Трійця»!

Від неї сплеск «Русалки Дністрової»,
Живе життя, і Дух усенародний,
Ти кликав, ти будив люд до звитяг, до бою,
Казав: «Вставайте! З нами Дух Господній»!

Ми переможемо лиш розумом й знаннями,
Знання – це те, що в ватрі не згорає!
Відкриймо штуці і освіті брами,
Нам воля буде справжнім Божим раєм!

«Пиши, як чуєш, а читай, як бачиш»,
Чекає «Читанка», і рідний наш «Буквар»,
Лише в науці ти багато значиш,
Знання й Свобода – це Господній дар!

Загальновідомо, що геніальний поет – Іван Франко (1856-1916) високо оцінив діяльність «Руської трійці», особливо натхненну діяльність і творчість Маркіяна Шашкевича. Сам же поет також серйозно хворів (він з дитинства мав недугу на ревматизм). Особливо тяжкими були його останні 9 років життя. Поет захворів на хворобу Рейтера (згодом її визначили як поліартрит). На той час цієї хвороби так не діагностували, тож і лікували неправильно. Із-за цієї недуги поет не в силі був навіть тримати в руці олівець. І все-таки, Іван Франко не припиняв неймовірно напруженої праці. Його творчий доробок становить понад 50 томів художніх, психолого-педагогічних, морально-естетичних, соціологічних, історичних праць. Багато праць, які написані іноземними мовами (мислитель знав 18 мов!), на жаль, до цього часу не перекладені українською мовою... У поемах «Панські забави», «Смерть Каїна», «Похорон», «Іван Вишенський», «Мойсей» та ін. мислитель писав про смисл людського життя, жорстокість можновладців, соціальну нерівність і несправедливість, прагнення українського народу до свободи і незалежності.

На пошану мислителю і поету, незламному патріоту України, Прометею
Духа – Івану Франкові наша поетична присвята:

Твій Дух до бою рвав, до волі й честі кликав,
Душа і розум Твій – найбільший капітал!
А дійсність та була – і дика, й напівдика,
Ніколи не співав їй мадригал.

Лунав скалу невігластва й наруги,
За правду, милість, світлий, ясний день,
І поступ людства був Тобі за друга,
І жмут сумних, і радісних пісень.

Хай тяжко як було! Не йшов Ти манівцями,
А плуга пер і проти вітру плив.
Не дуже був шанованим Отцями...
А чесно жив, і чесно все робив.

Титаном мислі, пісні, діла, праці
Народ Тебе по правді називав,
Найменше Ти чекав в житті овацій,
Ковальсько-каменярський молот не лишав.

Став на зупин байдужості бридкої,
Сказав їй радикальне і потужне: «Зась!»,
І мріяв, праг в шаленім неспокої,
Щоб діл розумних ера почалась!

Давав відкоша лживим патріотам,
І міцно у руках тримав готовим кріс,
Не торгував ні сріблом, ані злотом,
Ти, як Мойсей – з народом разом ріс.

І скинув Твій народ ярмо одне і друге,
Гартовані в бою у світ новий йдемо,
Господь допоможе – вирвемось з недуги,
І скинемо москальщини ярмо!

Отже, незважаючи на великі проблеми з фізичним здоров'ям, які супроводжувалися безпідставними арештами, душевними муками, Іван Франко не лише сам особисто ніколи не втрачав сили Духа, а й закликав до цього кожного свідомого українця. І це знайшло своє гідне, прекрасне продовження в

особі незламної, надзвичайно талановитої поетеси, культурно-освітньої діячки – Лесі Українки.

Леся Українка (Косач-Квітка Лариса Петрівна) (1870-1913) з дитячих літ і впродовж всього життя хворіла туберкульозом, а тому змушена була навчатися в домашніх умовах. Поетеса була всебічно освіченою особистістю. Самотужки вивчила близько 10 іноземних мов. Успішно працювала в різних жанрах літератури. Її ліричні збірники «На крилах пісень», «Думки і мрії», «Місячна легенда», «Стара казка», «Роберт Брюс, король шотландський» та ін. сповнені ідеями гуманізму, пафосом життєствердження, оптимізму. На формування світогляду поетеси великий вплив здійснив Михайло Драгоманов, її дядько по матері. Леся Українка не раз арештовувалася царською владою Росії.

Серед драматичних творів письменниці вирізняються: «Касандра», «Оргія», «Камінний володар», «На полі крові» та ін. Вершиною творчості Лесі Українки є драма «Лісова пісня», яка утверджує людську мрію про свободу, перемогу краси життя над бездуховністю. Повне зібрання творів Лесі Українки становить 12 томів, написаних за таке коротке життя – лише 42 роки! У 1972 р. утверджена республіканська літературна премія імені Лесі Українки. На пошану видатній українській поетесі, присвячую цей вірш:

Гнітила Тебе плоть, Ти ж Духа не вгашала!
Тебе він кликав до нових звитяг!
У лісі Мавка на Тебе чекала,
І Лукаш, із сопілкою в руках.

Свобода – над усе! Вона життя окраса!
Вона добром, любов'ю пломенить,
Одміряно Тобі так куцо, Лесю, часу...
Та не своє – чуже Тобі болить...

Невинні жертви в душу западали,
Смертельна рана в грудях так пече,
Жбурляли лицарів негідні на поталу,
Здіймали списами, рубали їх мечем.

Ти оспівала їх – усіх, на полі крові:
Підносить прапор у борні – Спартак,
Он Андромед, що не напивсь любові,
Он падає відважний легінь – Гракх...

Співать хотіла лиш вогням досвітнім,
Солодкому коханню, світлим дням,
Пісні Твої, як перші квіти в квітні,

Улюбленій Вкраїні і гаям.

Жила, як і писала – серед бурі,
І не страшні тобі були ті царські мури!

Серед великої когорти талановитих, мудрих християнських діячів в Україні виділяється постать Митрополита греко-католицької церкви, мислителя і мецената, доктора права – Андрея Шептицького (1865-1944). Мирське ім'я – Роман Марія Александер Шептицький. За мудрі настанови й великі труди він отримав багато народних імен: Український Мойсей, Духовний будівничий, Провідник української нації, Великий митрополит та ін. Ще з юних літ він важко страждав від різних захворювань, не раз був на межі між життям і смертю. У 19-ти річному віці йому діагностували скарлатину, яка супроводжувалася зараженням крові й гострим запаленням суглобів. Ця тяжка хвороба переслідувала Андрея Шептицького впродовж всього життя, і врешті станеться так, що він не зможе піднятися з інвалідного візка.

Втім, як мужня людина, ніколи не втрачав сили Духа, де тільки міг – здобував знання. Будучи надзвичайно обдарованою особистістю, вивчив декілька європейських мов, доскіпливо вивчав різні гуманітарні науки, особливо – філософію. Зазнавав великих утисків з боку більшовицької влади (був на засланні). Тяжко переніс смерть рідного брата Лева, який разом з дружиною Ядвігою був розстріляний радянськими кадебістами в родинному маєтку в Прилбичах.

Митрополит Андрей Шептицький заснував Національний музей у Львові і придбав для нього велику кількість експонатів. Активно підтримував економічну діяльність, сприяв відкриттю кооперативів. Як Галицький митрополит, був депутатом Віденського парламенту та Галицького сейму. Ревно сповідуючи християнство, був справжнім гуманістом, захисником прав людини, виступав в якості миротворця, особливо це відбувалося під час Другої світової війни (відомі його звертання до Гітлера і Сталіна щодо припинення війни). Це була людина великої душі і розуму. На основі аналізу життя і діяльності Великого митрополита – Андрея Шептицького, автор присвячує йому такий вірш:

Служити Богові і людям,
Твоїм покликанням було!
Тож Слово Боже, як оруддя,
Тобі було за джерело!

Та догодити всім – не можна,
Кричав невіглас – «фарисей»,
А правда – правді лиш тотожна,
Постав, як праведний Мойсей!

Пустеля духа панувала,
Коли до Церкви Ти прийшов,
Ой, не кували мідь на рала,
Смерть на полях вояк знайшов...

Писав листи Ти сатаністам,
Благав священно – «Не убий!»,
Та комуністам і фашистам,
За духом був зловісний Вий...

Для цих негідників ніколи
Святого в серці не було,
А в Твоїм серці, стільки болю,
В нім стільки благоді жило!

Спішив молитвою і ділом
Людині кожній допомогти,
Ставав за віру твердо, сміло,
І йшов до світлої мети.
В молитві славив Ти – Свободу,
Її не вб'є ні час, ні тлін!
Ти честь українського народу,
Тобі складає він – уклін!

За радянських часів іншого гуманізму, ніж гуманізм комуністичний, існувати не могло. І той, хто відважувався мати своє окремішне розуміння людяності, гуманності – наражався не просто на осуд, а тяжкі покарання. Людиною, яка піднялася на високий щабель справжнього гуманізму, був видатний педагог, письменник ХХ століття – Василь Сухомлинський.

Вчений, заслужений вчитель УРСР, член-кореспондент Академії педагогічних наук СРСР, Герой соціалістичної праці – Василь Сухомлинський з юних літ мав настільки слабе здоров'я, що навіть змушений був припинити навчання у Кременчуцькому медичному технікумі (це були часи нечуваного сталінського голодомору). Незважаючи на це, з початком Другої світової війни добровольцем пішов на фронт, хоча мав усі підстави працювати в тилу. У січні 1942 року молодший політрук В. Сухомлинський під Москвою був важко поранений. Його ледве-ледве спасли лікарі, але здоров'я було ще більше підірвано. Долаючи постійні болі від осколків, що сиділи під серцем, продовжував натужно працювати директором Павлиської середньої школи. Звичайну сільську школу він перетворив у педагогічну лабораторію. Вчений ставив і розв'язував складну проблему формування у молоді національного,

гуманістичного світогляду, її всебічного розвитку. Педагог писав: «Що було найголовнішим у моєму житті? Не роздумуючи, відповідаю: Любов до дітей».

В. Сухомлинський написав 48 монографій, понад 600 статей, 1500 оповідань і казок для дітей, у тому числі і для дітей з особливими потребами [2]. Твори В. Сухомлинського видані 53-ма мовами світу, понад 25 мільйонами примірників. Книга-бестселер «Серце віддаю дітям» перекладена 30-ти мовами світу і витримала 54 видання. Свою оцінку плідної праці видатного освітянина, вченого – Василя Сухомлинського, ми подаємо у своєму вірші-присвяті:

О, Сухомлинський! Світоче України!
Ти наша Честь і Гордість, і Краса!
Тобі черлені кетяги калини,
Тобі Сковороди Господній сад!

Не сотню літ, а житимеш Ти – вічно
В серцях учнівських, і серцях батьків,
Було Твоє життя бурхливим віче,
Бо не шукав у нім проторених доріг.

Понад усе Тобі були Павлиш і школа,
Понад усе – любов до дітлахів,
Твої душа і Дух – усе перебороли,
Усе, і навіть кадебістівських катів.

Тобі горлали: «Брось мечты и выси!
Твоя гуманность не для СССР!»,
А Ти, хай потайки, а Господу молився,
Орав і сів, й проти вітру пер!

Ти був Директором, а більше – Провідінням!
Твої скарби на всіх материках,
Зразком невичерпним і чистого сумління,
Залишишся, Василю, у віках!

Такі життя Твої короткі миті,
Щомиті кожної натужно працював.
І серце віддавав не тільки дітям,
Його всій Україні й світові віддав!

На основі викладеного можна зробити такі висновки:

1. Процес пізнання сенсу людського буття і його інтенції (спрямованості, згідно філософсько-педагогічної феноменології), є надто

складним. Особливо складним він є в аспекті духовно-душевного і фізичного стану особистості, яка має особливі потреби. Адже вченими переконливо доведено, що внутрішній світ такої людини є феноменальним, він значною мірою відрізняється від світу людини звичайної.

2. Особистість з особливими потребами приречена долати великі перепони, які постають на її життєвому шляху. Саме тому авторська акцентуація спрямована на сутнісну характеристику життєдіяльності кожної унікальної персоналії, представлені у цій статті. У ній послідовно розкриваються особливості її духовного, морального зростання, які допомагають їй досягти творчого самоствердження, соціальної затребуваності. Отже, інклюзія персоналістична стає важливим чинником утвердження людського Духа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бердяев Н. А. (2011) Смысл творчества. М.: АСТ: Астрель, 2011. 668 с.
2. Васянович Г. П. (2019) Соціальний дискурс у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського / Науковий журнал ЛДУ БЖД, 2019. № 1. С. 62-69.
3. Гадамер Х. Г. (1988) Истина и метод: Основы философской герменевтики: пер. с нем. Общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. М.: Прогресс, 704 с.
4. Гуссерль Э. (2009) Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Книга первая. Пер. с нем. А. В. Михайлова: Вступ. Ст. В. А. Куренного. М.: Академический Проект, 489 с.
5. Садова І. І. (2020) Інклюзія у закладах загальної середньої освіти України: тенденції розвитку: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2020. 448 с.